például, hogy a dél-alföldi *Madaras, Soltvadkert,* illetve a tiszántúli *Kunágota* lakóinak egy része Szeged környékéről került át.

A szerző minden esetben széleskörű elemzésre, komplex vizsgálatra törekszik; a tanulságok levonásához A magyar nyelvjárások atlaszának fentebb említett gazdag anyagán és saját kérdőíves, magnetofonos gyűjtésén kívül módszeresen fölhasználja a helytörténeti kutatások eredményeit, a lakosság származástudatának nyomait, néprajzi sajátosságokat, s fontos bizonyítékként egyes gyerekijesztő szavak esetleges meglétét is (a palóc etnikumhoz köthető *markoláb morkoláb murkuláb, kókó kókós, mókár* szavak vallomását).

Szabó József már eddig is sokat tett a magyar nyelvjáráskutatás fellendítéséért. Törekedett arra, hogy kutatásaival a magyar dialektológia európai viszonylatban mérhető lemaradásaiból minél többet behozzon. E többéves kutatómunka eredményeként megszületett könyv is úttörő jelentőségű. A magyar nyelvjárások atlaszának magyarországi és jugoszláviai kutatópontjai között szereplő nyelvjárásszigetek teljes körű, monografikus igényű feldolgozásával Szabó József jelentősen előbbre vitte a magyar nyelvjárástudományt. A könyv legnagyobb újdonsága és értéke – amellett, hogy szép példát ad atlaszunk méltó fölhasználására is – az, hogy a nyelvjárásszigetek vizsgálatát magasabb szintre emeli: a sok sziget nyelvének elemzéséből levont tanulságok alapján tipológiát, rendszerezést vázol föl. Ebből kitűnik, hogy a magyar nyelvjárásszigetek jelentős részben a török pusztítás utáni palócos-jászos betelepülésekből származnak (a származás szempontja), valamint hogy igen gyakoriak a magyar táji szigetek között a keverék típusú, két vagy többféle nyelvjárás keveredéséből létrejött nyelvjárások is a homogén jellegűek mellett: a 29 helységből 13 keverék típusú (a nyelvjárás jellegének szempontja). Az osztályozásban szerepet kap még a vallási hovatartozás is (harmadik szempont), mivel a betelepülők sokáig megőrzik vallásukat, illetve vallási különállásukat a más egyházhoz tartozó beköltözőkkel szemben; a felekezeti különbség tehát sokszor településtörténeti nyomként értékelhető (pl. Kiskunhalas katolikus népessége a Jászság vidékéről, református népessége pedig Dél-Baranyából származik).

Elismerést érdemel a szerző stílusa: mondatai úgy érnek célt a szakember olvasó tudatában is, hogy a tudományos igényesség és alaposság mellett a természetes, emberközeli beszédmód hatása is érvényesül. Ez az írásmód jól szolgálja a munka szellemiségét.

Amint az kiderült az eddigiekből, a *Magyarországi és jugoszláviai magyar nyelvjárásszigetek* című mű elsősorban szakkönyv; és e minőségében határkő is a magyar nyelvjárássziget-kutatásban. A kötetet azonban a laikus olvasónak is ajánlhatjuk, hiszen logikus fölépítése, érdekes térképes illusztrációi és táblázatai segítik a művel, a témával csupán ismerkedni szándékozót is. Dicséretet érdemel a szerzőnek az a vállalása, hogy a függelékben minden helységből közöl fonetikusan átírt szemléltető nyelvjárási szövegeket. Ezek a részletek, valamint a településtörténeti következtetések mindenki számára érdekes, hasznos olvasmányt jelenthetnek.

Szabó József legújabb könyvében annak is szép példáját adja, hogy szívén viseli a magyar nyelvjárástudomány ügyét, hiszen külön fejezetben foglalja össze a jövő feladatait. Ez biztatást jelent a további kutatások végzői számára, s bízom abban, hogy a bátorítás nem lesz hiábavaló.

H. Tóth Tibor

Büky László:
Képalkotás és képrendszer Füst Milán és Karinthy Frigyes költői nyelvében
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 234 oldal

Kevés az olyan mű, amelyet irodalmár- és nyelvészjelölteknek egyaránt ajánlhatunk. *Büky László: Képalkotás és képrendszer Füst Milán és Karinthy Frigyes költői nyelvében* című könyve e művek sorába tartozik. Kiválóan használhatják azok, akik a nyelvészeten belül a jelentéstanhoz vonzódnak, de bátran forgathatják azok is, akik csupán XX. századi irodalmunk két nagy alakját kívánják jobban megismerni.

A tanulmány elsődleges célja Füst Milán stílusának megismertetése. A szerző Füst képalkotásának és képrendszerének leírását stilisztikai feladatként kívánja megoldani; a metaforákat alkotó nyelvi eszközöket a költő teljes életművében áttekinti, s ezáltal nemcsak az író szókészletét ismerteti, hanem költészetének jellemző vonásait is.

A dolgozat abból a feltevésből indul ki, hogy a Füst Milán-i képalkotásban részt vevő nyelvi elemek a költő belső világának képzetrendszeréhez igazodnak. A szerző tíz kulcsszót választott ki (*szív, lélek, mély, köd, sötét, örvény, tölcsér, zöld, sötét, fut*), s ezeket jelentéstani, sőt lexikográfiai vizsgálat alá vetette. A szavakhoz megadja a Magyar értelmező kéziszótárban felvett eredeti jelentéseiket, majd megfigyeli használatukat, jelentésváltozásaikat a két író műveiben.

A tanulmány elsősorban Füst Milán írói szótárát elemzi, ezt azonban párhuzamba állítja Karinthy szóhasználatával. Miért éppen Karinthy lírájában végezte el a szerző a vizsgálatot? Ennek több oka is van. Először is Füst és Karinthy kortársak, sőt barátok voltak. Másodszor írói tevékenységük – bármilyen különböző volt is – rokonítható egymással. Ráadásul ha a két költő verstermésének mennyiségét nézzük, az sem különbözik lényegesen.

Bár Karinthy képvilágának kulcsszavai nem egyeznek meg a Füst Milánéival, mégis sokat megtudhatunk írói „technikájáról".

A két író művészetét olyan új szemszögből is tanulmányozhatjuk, ahogyan még – valószínűleg – nem volt alkalmunk. Ehhez nyújt nagy segítséget ez a kiváló dolgozat.

Támadi Rita